

A hőstenor

Juhász József 60 éves

Juhász József Canio jelmezében

is, akivel a Macbethben léptek föl. Az egyik előadáson — tán épp rádióközvetítés volt — akora hévvel vívott, mint Mac-

tényleg vérben fuldokolva énekelte Macbeth halálát.

Nem a poén kedvéért meséltem el ezeket a történeteket, hanem azért, hogy érzékeltessem a művész színpadi indulatának mértékét, az átélés vehemenciáját. Mindezt azonban akár mulatságosnak is tekinthetnénk, ha nem állna mögötte a hang. A hőstenor. Ez az időnként félelmetes erővel megszólaló, érces orgánus, melynek immár hatvanon túl sem jelent problémát egy-egy magas bé vagy há megszólaltatása. Ritka adottság. Magyarországon Karizs Bélán kívül ma talán senki más nem rendelkezik hasonló vokális képességekkel. Régen se sokan voltak, a felvételek tanúsága szerint Laczó István vagy Joviczky József lehetett hasonlóan hősi tenor.

A konkurencia, de még az utánpótlás se nagyon tolaszik. Szép hangú fiatalok még csak akadnak, leendő hőstenorok, reménybeli Otellók, Radamesek, Caniók végképp nem látszanak. (Azaz bocsánat: hallatszanak.) Ezért aztán nem csoda, hogy Juhász Józsefre a hivatalos nyugdíjkorhatár fölött is szüksége lesz a szegedi operának:

Márok Tamás

Robusztus termetű ember. Aki beszélt, találkozott már Juhász Józseffel, bizonyosan észlelte, hogy a fizikai valóság túl természetében, egyéniségében is van valami, amit az erő jelenlétének nevezhetnénk. Gyakran beszél hangosan, nevet fel messzehangzón, használ széles gesztusokat.

A színpadon ő a hőstenor. Canio: „Öltsd fel zekédet és kend be liszttel a képed.” Otello: „Búcsúzom tőled, te szent, gyönyörű emlék!” Bánk: „Szakadj rám, óh ég boltozatja.” Olyan mondatok ezek, melyek még az operák patetikus szövegviszonyait figyelembe véve is feltűnően messze állnak a köznapoktól. S messze állnak mai világunktól azok a vándorszínészek, hadvezérek, hercegek, grófok, kiket nap mint nap meg-elevenít.

A maga nemében különös figura Juhász József is. Szélsőséges, szenvedélyes alkat. Egyik Luna gróf-partnere mesélte, hogy a Trubadur első felvonásának végén, a párbajban oly erővel csap le rá, mint Manrico, hogy mindig retteg: kettétörök a penge. Pedig az illető nem épp gyöngé legény. Míképpen hasonlóan jó erőben van az a másik kollégája

Kommunikációs tréning

A száz szoba titka

Harmincan ülnek körben a teremben és Mucsányi Jánost hallgatják. Ezúttal nem a televízióból, de fokozottan „egyenes adásban”. A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola retorikatanára 14 hetes kommunikációs készségfejlesztő kurzust vezet a szegedi Ifjúsági Irodában. A kurzus, bár témaköre a beszédtechnikától a magatartásformáig ágazik szét, egy fő kérdésre összpontosít: hogyan kommunikáljunk, hogy annak módja összhangban legyen egyéniségünk habitusával.

Mert bizony egy ezerarcú metaforikus világban botladozunk, a szavak és tettek különös átfedései között, s e világot ráadásul mi vonjuk magunk köré. A szavak lassan tett értékűvé válnak, a mondatoknak, akár jószágosak, mint a kitért kar, akár erőszakosak, mint egy elcsattant pofon — ereje van. Csak tudni kell bánni vele.

— Milyen módon fejleszthető a kommunikációs készség?

— Kívülről úgy néz ki, hogy bejön a „buta” kommunikátor, kiképzik és profiként távozik innen. Holott tulajdonképpen önfejlesztésről van szó. Bár ezt retorika cím alatt naponta tanítom a főiskolán, az a tapasztalatom, hogy csupán csak tanítással nem lehet fejleszteni. Inspirálni lehet, apró megoldásokat bemutatni, amelyeket aztán az egyén saját szűrőjén vagy át-ereszt, vagy nem. S ha igen, akkor is le kell fordítani saját nyelvére, csak úgy válhat hasznára. Mondhat bármilyen okos dolgot a szakember, a változtatást, az igazi munkát a tanítvány végzi. En csak annyit tehetek, hogy tükröt tartok elé.

— Nem tartasz attól, hogy a bizonytalan egyéniségűeket esetleg megzavarja ez?

— Természetesen ennek fennáll a veszélye. De még ezek a zavarok is inspirálóak, olyan következtetéseket lehet belőlük levonni, amelyek alapján az illető továbbgondolhatja, mi az, amin változtatnia kell. Végül is, akik eljönnek, nemcsak a kurzus heti két órájában foglalkoznak a dologgal.

— Előadás közben gyakran beszélsz saját tapasztalataidról. Miért?

— Igen, fontosnak érzem megosztani a saját kétségeimet és ingadozásaimat, mert ahhoz, hogy mi itt rövid idő alatt eredményesen dolgozzunk együtt, valamiképpen meg kell nyílnunk egymás előtt. Mindemellett, őszintén szólva, még nem

meg vagyok biztos benne, hogy az én személyiségem elegendő lesz ehhez. Különben féltődő tájt a kurzus gyakorlati részét átveszi a feleségem. Ő logopédus, tehát a szakmai ráérzéseire is számíthatunk majd.

— Miből áll a gyakorlati rész?

— A bevezető gyakorlatok a személyiség kinyitására, a bizalom erősítésére és ezeken keresztül a csoport építésére szolgálnak.

— Hallottam, hogy videofelvételeket is használtak.

— Nem videofilmeket, a képmagnót mint eszközt használjuk. Különböző helyzetekben beszélgetjük majd az embereket, ezt felvesszük és rövid időn belül visszajátsszuk, hogy önmagukat láthassák. A film pontos és kíméletlen, ezért remekül felhasználható. Persze a látottak elemzését nem úgy kell elképzelni, hogy annak során egyedüli és követendő megoldásokat tanácsolunk majd. Nem, inkább a különböző magatartási variációkat igyekszünk megvilágítani.

— Mennyire kell megnyílnia annak, aki a kurzuson részt vesz?

— Mindenki egyénileg dönti el — ha az ember lelke egy számszobás kastélyhoz hasonlítható —, hogy hányat nyit ki az emberek előtt. Egészségtelen volna valamennyit kitérni, s ez lehetetlen is. Vízont, miután valaki eldöntötte, meddig ereszt be, akkor onnan természetesen jeleket várunk tőle.

Somogyi P. Sándor

Húlt sorok

Először sirályoknak hittem mind, mert a múltkor is elég tekintélyes sirálycsapat úszott a Tiszán. Volt nekik technikájuk is, mint a jól képzett labdarúgóknak. Úgy csinálták a dolgot, hogy egymáshoz elég közel gubbasztottak a vízfelületen és együtt haladtak (nem úsztak!) az árral. Így megtettek pár száz métert, majd valaki intett nekik, bár lehet, hogy volt közöttük egy vezér és az adott jelet (a fősirály), és akkor, mintha papírlapot emelnék fel az asztallapról, először az elbolygított fel, s szép folyamatosan a többi. Ezután a levegőből egyszer csak újra lecsapnak a vízre, méghozzá pontosan arra a helyre, ahonnan az előbb indultak, és ismét az árra bízták magukat. Ezt a jelenséget figyeltem meg pár napja, s úgy hiszem, a megfigyelés tartalma elég szimbolikus lehet. Akinek kedve támad, használja fel, úgy a politikában, mint a magánéletében. Én nem akarom senki szájába adni a szavakat (lévén, a senkinek nincs szája), másodsorban nem árt olvasóink fantáziáját edzésben tartani. És félni sem kell tőle, hisz nem mindig a fantázia a pléyka kezdete.

Mindezzel szemben, most is látható néhány úszó fehér folt a Tiszán, csak ezek épp soha nem repülnek föl, aztán vissza a kiindulási helyre. Ebből egyből gondoltam, ezek csakis jégtablák lehetnek, vagy azokat szimbolizálják.

P. SZ.

Szomorú valóság: szaporodik a szegedi parnasszus lakóinak száma: Erdélyi Mihály, Dorogi Imre, Vinkler László. Tápai Antal és Zoltánfy István után most Fontos Sándor festőművész intett búcsút az árnyékvilágnak. Nem hiszem, hogy nálánál valaki jobban ismerte volna a Szeged környéki tájat, s nálánál többet küzdöttek volna azért, hogy tehetségüket a közönség és a szakma előtt egyértelműen bebizonyítsák. Fontos Sándor lépésről lépésre, szisztematikusan küzdötte föl magát a tanyai tanító státusából az elismert festőművész rangjára. Nem mintha valaha is tagadta volna a tanítás, a pedagóguspálya szépségét, elhivatottságát. Festőként is tanító ember maradt, gyerekek és felnőttek, tanyán élő parasztemberek és városi polgárok csöndes szavú, képekkel és szép szóval oktató mestere.

Néhány nappal ezelőtt töltötte be 71. életévét. Tósgyökeres szegedinek vallotta magát, bár életének meghatározó esztendeit a Szeged környéki tanyavilágban, az ástothalmi homokon, a pusztaszeri akácokkal tarkított Árpádhalmán, majd az Üllés környéki, barackosokkal körülvett galambosi tanyai iskolában töltötte. De vágyai mindig távolabbi tájakra, tágabb horizontokra sarkallták. Vinkler László növendékéként elvégezte a pedagógiai főiskola rajz szakát, s még tanyai tanítóként tette le névjegyét Szeged képzőművészeti életében.

Fontos Sándor halálára

Első munkái az őt körülvevő tájat és az ott dolgozó embereket ábrázolták kubista szerkesztéssel, drámai töltéssel, mely ismeretekkel és meleg együttérzéssel. Több mint húsz éve költözött a szegedi művészházba — festészete gazdagodott, terebélyesedett az

Szidjuk-e a kormányt?

Önök egy szorongó műsorvezetőt láttak vasárnap este A Hét műsorában. Pálffy G. István főszerkesztő egy pre-konceptióval szaladt egy prognosztizálható prekonceptió elé, azért foglalkoznak kevesebbet az Öböllel, mondta, nehogy elvonja a figyelmet a fontos hazai ügyekről. A dolog azért ördögi, mert a néző az Öböl ügyeire speciál kíváncsibb lehetett, s bármennyire is rosszindulatú és galád a feltételezés, de a háború össznépi lelki hatásai a legkritikusabb pillanatokban segítettek a kormányon.

A kormánykörökhöz közel álló műsorvezető pedig jó érzékeléssel elébe szaladt egy vélhető kihívásnak, azt kívánta prezentálni, hogy a kedélyekre leginkább ható média nem bújik a háború füstfüggönye mögé, ellenben vállalja a népszerűtlenebb, de mégiscsak fontosabb hazai ügyek bemutatását. Csak hogy mindez a nézőt nem érdekelte, a néző meglehetősen kíméletlen egy szorongó műsorvezető megítélésében, különösen akkor, amikor az bátornak és pontosnak akar látszani. Holott fél.

Igen, hátborzongató áremelésekkel indult az év. S bár december utolsó napjaiban a miniszterelnök jelezte a várható szigorításokat, azért a mértékek mellbevágóak voltak. Kapnak is Antallék szidalmakat bőven. Szigorúan lekommunizálják őket, például. Egyébiránt az mégis figyelemre méltó, hogy az ellenzéki pártok milyen látványos bölcsességgel maradnak távol a gazdasági szigorítások nyilvános megítélésében. Valószínűleg ők sem tehetnének mást — nagy vonalban. Ezért aztán nem szólnak, az áldott választópolgár meg egyre idegesebb és ingerültebb lesz, és lassacskán mindennapos esti programja, hogy szidja a kormányt.

Semmi kedvem a miniszteri társaságot oltalmazni, mert szívemnek nem kedves társaság ez. Egyáltalán nem. Valahogy mégis kedvem szidalmakkal illetni őket. Először is: a szidalom ítékezés, ekképpen az egyik legkönnyebben végrehajtható emberi cselekedet, két-három csúnya szó kell hozzá és némi indulat. Mérlgelni, gondolkodni nem szükségeseltetik. Másrészt pedig eszembe jutott a Teremtő, aki, ki tudja, milyen célból, de úgy teremtette meg az emberi szerkezetet, hogy a törekeny csontok, a mulékony hús és a fel-felvillanó velő mellé beépítette a kompromisszumkészség gyönyörű tulajdonságát is. E kompromisszumkészség túlnyomó része ételszeret, amit aztán a diktatúrák szíves-örömmel fordítottak a maguk hasznára és folyamatos legalizálására.

Igy volt ez a Kádár-rezsimben is. Cserébe mit kívántak? Úgyszólván semmit. Csöndes részvételt, „tisztességes, becsületes munkát”, kevés nem-et, s több halk igen-t. Így aztán, bármennyire fájt és kényelmetlen bevallani, de a honi lakosság többsége nemcsak eltartója, de — megfelelő differenciáltsággal természetesen — haszonélvezője is volt annak a hazugságsorozatnak, ami a hatvanas évek végétől a nyolcvanas évek közepéig megtörtént. S most, amikor dültől csikorgognak a fogak és rendre ökolbe szorult két szép munkás kezünk, már nemigen emlékszünk arra a jócskán fölényeskedő mondatra, ami nem is olyan régen, a szocialista tábor gyarmatocskái rangsorolta, hogy tudniillik ez úton mégiscsak a legvidámabb barakk. Én nem nézem le a népet, ezért aztán van bennem kétely jócskán, hogy egy országot így át lehetett vágni. Körülbelül tudni lehetett, miről van szó, mi a vidámság és a fölényesség ára, csak hát a jóleső pillanatért hajlandóak voltunk feláldozni a bizonytalan jövőt. Olyan társadalmi méretű kannibalizmus volt ez, amelyből ugyan hiányoztak a durva szélsőségek, mégis minden úgy működött, hogy lassacskán elfogyjon az, ami működtet. Hát, kérem szépen, elfogyt. Ezek itten azok a hónapok, évek. És úgy látszik, elfogy a türelem is, pediglen közös a felelősség. Ha a mértéke nem is.

Mondom, én nem szidom a kormányt. Csak félek, hogy valami olyanba bukik bele, amihez pedig nem túl sok köze van. Félek, hogy olyan ügyeket varrnak a nyakába, amiket bármely kormánnyal meg lehetne tenni. Mondom, rettentően félek attól, hogy a kormány nem azért bukik meg, mert pipogya, meggondolatlan, amatőr, és mert nem ért ahhoz, amire vállalkozott.

Darvasi László

életformaváltás nyomán. Előttünk emlékeztetőből az ástothalmi pusztaszeri, üllési zárt kisközösségekben tapasztalt népszokások, hiedelmek, melyek mind erőteljesebben kíváncsítottak képekké formálódni. A népszerű táj- és emberábrázolások mellett a népmesék tisztaságával és egyszerűségével szőtt el a profán felhangokkal gazdag világról, melyek elvezették az elmúlt években a Biblia történéseihez, egyetemes jelképeikhez. Az ábrázoló jellegű festészettől eljutott az expresszív-szimbolista alkotásokig.

Tavaly, a hetvenedik születésnapjára rendezett retrospektív tárlatának megnyitóján hallhattuk: „A tőprengő intellektus világába pillanthatunk be, amelyhez — küzdelmek árán — igyekszik megtalálni a megfelelő kifejezési módot, festői eszközöket.”

Különös személyiség volt — nem hiszem, hogy akadt haragosa. Így aztán természetes, hogy együtt gyászolják családjának tagjai mellett művésztársai, tanítványai, barátai, képeinek szerelmesei, akik személyesen ismerték és akiknek „csupán” képeivel üzent. Gyászolják a Szegedi Szépművészeti Céh tagjai, melynek lelkes híve, tagja és támogatója volt.

Temetése február 7-én 13 órakor lesz a Belvárosi temetőben, a Polgármesteri Hivatal által adományozott sírhelyen.

T. L.